APULAISOIKEUSKANSLERI

Poliisin menettely esitutkinnassa

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 30.1.2025 osoittamassaan kantelussa arvostellut Lounais-Suomen poliisilaitoksen rikosylikonstaapeli A:n tekemää esitutkintapäätöstä poliisin tutkittavaksi ilmoittamassaan asiassa ja siinä suoritettua esiselvitystä. Lisäksi hän on kertonut, että hänen poliisilta tilaamiinsa mainitun asian asiakirjoihin oli sisältynyt asiakirja, joka sisälsi tiedon hänelle aikoinaan tuomitusta rangaistuksesta. Kantelija toteaa, ettei asiakirjalla hänen käsityksensä mukaan ole mitään tekemistä hänen poliisin tutkittavaksi saattamansa asian kanssa.

SELVITYS

Lounais-Suomen poliisilaitos on antanut asiasta lausunnon ja rikosylikonstaapeli A selvityksen, joihin Poliisihallitus on lausuntonaan viitannut.

Lausunnot ja selvitys toimitetaan kantelijalle tämän päätöksen ohessa.

RATKAISU

Esitutkintalain (805/2011) 1 luvun 2 §:n mukaan esitutkinnassa selvitetään asian laadun edellyttämällä tavalla epäilty rikos, sen teko-olosuhteet, sillä aiheutettu vahinko ja siitä saatu hyöty, asianosaiset sekä muut syyteharkintaa ja rikoksen johdosta määrättävää seuraamusta varten tarvittavat seikat.

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty.

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan ennen esitutkinnan aloittamista esitutkintaviranomaisen on tarvittaessa selvitettävä 1 momentissa tarkoitettuun rikosepäilyyn liittyvät seikat erityisesti siten, että ketään ei aiheettomasti aseteta rikoksesta epäillyn asemaan ja että asian sitä edellyttäessä voidaan tehdä luvun 9 §:n 1 momentissa tai 10 §:n 1 momentissa tarkoitettu ratkaisu esitutkinnan toimittamatta jättämisestä. Esitutkinnan aloittamista edeltäviin toimenpiteisiin sovelletaan soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä.

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 3 momentin mukaan tutkinnanjohtaja päättää tarvittaessa siitä, toimitetaanko esitutkinta, ja päätöksen tekemiseen mahdollisesti tarvittavien seikkojen selvittämisestä.

Esitutkintalain 11 luvun 1 §:n mukaan esitutkinnan toimittamatta jättämisestä on tehtävä kirjallinen päätös, josta on ilmettävä muun ohella päätöksen perustelut ja sovelletut säännökset.

Kantelija oli poliisille tekemässään rikosilmoituksessa pyytänyt tutkimaan, olivatko hänen ilmoituksessaan yksilöimänsä virkamiehet syyllistyneet virkavelvollisuuden rikkomiseen. Tutkintapyynnön mukaan merkityn linjauksen ulkopuolelle tehdyt tienvarsiraivaukset olivat aiheuttaneet kiinteistön haltijalle puuston käsittelykustannuksia ja päätös oli tehty kuulematta kiinteistön omistajaa ja haltijaa. Poliisille myöhemmin lähettämässään sähköpostiviestissä kantelija oli pyytänyt tutkimaan myös sitä, oliko hänen nimeämänsä virkamies ottanut lahjuksia vastaan.

Tutkinnanjohtajana asiassa toiminut rikosylikonstaapeli A on tehnyt 3.1.2025 päätöksen, että esitutkintaa ei toimiteta, koska asiassa ei hänen arvionsa mukaan ollut syytä epäillä rikosta. Kuten esitutkintalain lainvalmistelutöissä (hallituksen esitys 222/2010 vp, s. 177) on todettu, pelkkä väite rikoksen tapahtumisesta ei vielä riitä esitutkinnan aloittamiseen, vaan esitutkinnan aloittamispäätökselle on voitava esittää asianmukaiset konkreettiset perusteet. Rikosylikonstaapeli A:n päätöksestä ilmenevät esitutkintalain edellyttämällä tavalla hänen tekemänsä oikeudellisen arvion perusteet. Minulla ei ole perusteita arvioida hänen ylittäneen harkintavaltaansa esitutkinnan toimittamatta jättämisestä päättäessään.

Koska rikosasian käsittely oli päättynyt ilman asian saattamista syyteharkintaan, ei asiasta ollut koostettu esitutkintalain 9 luvun 6 §:n mukaista esitutkintapöytäkirjaa. Rikosilmoitukseen liittyvään aineistoon A oli liittänyt lehtileikkeen, jossa on kerrottu kantelijalle aikoinaan tuomitusta rangaistuksesta. A on selvityksessään kertonut lehtiartikkelin löytyneen internetistä esiselvitykseen kuuluvan rutiininomaisen poliisin tutkittavaksi ilmoitettuun asiaan ja asianosaisiin liittyvän selvitystyön yhteydessä. Kantelija oli saanut tiedon kyseisen lehtiartikkelin liittämisestä pyydettyään poliisilaitosta toimittamaan rikosilmoitukseen liittyvän aineiston.

Lakia henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018, rikosasioiden tietosuojalaki) sovelletaan sen 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan toimivaltaisten viranomaisten käsitellessä henkilötietoja, kun kyse on rikoksen ennalta estämisestä, paljastamista tai syyteharkintaan saattamisesta. Lain 2 luvussa säädetään henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista. Näitä ovat muun ohella lainmukaisuusvaatimus (4 §), käyttötarkoitussidonnaisuus (5 §), tarpeellisuusvaatimus (6 §) ja virheettömyysvaatimus (7 §). Lain 6 §:n 1 momentin mukaan käsiteltävien henkilötietojen on oltava käsittelyn tarkoituksen kannalta asianmukaisia ja tarpeellisia. Tarpeettomat henkilötiedot on poistettava ilman aiheetonta viivytystä.

Kantelijan tekemä rikosilmoitus oli koskenut väitettä virkamiesten syyllistymisestä rikokseen asiassa, joka koski valtatien varrella tehtyä puuston raivaamista. Esitutkinnan aloittamista koskevan oikeudellisen arvion kannalta esitutkinta-aineistoon liitetystä artikkelista ilmenevät tutkintapyynnön tekijään liittyvät seikat ovat olleet ilmeisen merkityksettömiä, eikä A ole selvityksessään esittänyt perusteita niiden käsittelyn tarpeelle.

Lehtiartikkelin tulostamisen sijaan kantelijan henkilötietojen mainittu käsittely olisi arvioni mukaan tullut lopettaa, kun artikkelin merkityksettömyys tutkittavana olleeseen asiaan oli havaittu. Vaikka rikostuomioihin liittyvissä henkilötiedoissa ei ole kyse EU:n tietosuoja-asetuksen mukaisista erityisistä henkilötietoryhmistä, rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen erityisyyttä korostaa se, että niiden käsittelyä koskee EU:n tietosuoja-asetuksen 10 artikla ja rikosrekisterilaissa (770/1993) on säädetty siitä, missä ajassa rikosrekisteristä poistetaan tiedot lainvoimaisista tuomioista. Lehtiartikkelissa käsitellyillä vuosikymmeniä vanhoilla rikoksilla ei ollut minkäänlaista merkitystä tutkittavana olleeseen asiaan, joten kyseisenlaisten henkilötietojen käsittelyssä olisi tullut olla erityisen huolellinen.

Yhdyn Lounais-Suomen poliisilaitoksen lausunnossaan esittämään näkemykseen, että lehtiartikkelin ei olisi tullut olla osa esitutkinta-aineistoa ja se olisi tullut poistaa tarpeettomana viimeistään esitutkintapäätöksen tekemisen yhteydessä.

Saatan tutkinnanjohtajana asiassa toimineen rikosylikonstaapeli A:n tietoon näkemykseni hänen virheellisestä menettelystään asiassa.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiini.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen — Petri Martikainen

Esittelijäneuvos — Juho Lehtimäki